

3. Väärkohtlemise liigid

UNCAT-is eristatakse piinamist ja muud väärkohtlemist: esimene määratletakse üksikasjalikult artiklis 1, muudest väärkohtlemise liikidest ei anta aga selget pilti ega viidata neile enne kui artiklis 16. Väärkohtlemise liikide üksikasjalik käsitlemine on ÜRO tasandil vähem silma paistnud ja neile viidatakse üldjuhul kui teistele väärkohtlemise vormidele.[1](#)

Samas tõi 1998. aastal tegevuse lõpetanud Euroopa Inimõiguste Komisjon EIÕK artikli 3 kolmetasandilisuse välja juba 1969. aasta nn *Kreeka otsuses*.[2](#) Sestsaadik astmestab Euroopa Inimõiguste Kohus väärkohtlemise liike hierarhiliselt nende intensiivsuse järgi: piinamine, ebainimlik ja alandav kohtlemine.[3](#)

Ka võib öelda, et rahvusvahelisel areenil on just Euroopa Inimõiguste Kohus olnud seni väärkohtlemise keelu arendamise ja väärkohtlemise liikide sisustamise eestvedaja.[4](#) Seetõttu ja lähtudes lugeja eeldatavast lähedusest Euroopa (õigus)ruumile, kasutatakse siin Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustes sisalduvaid piinamise, ebainimliku või alandava kohtlemise ja karistamise määratlusi.

3.1. Piinamine

Piinamise mõiste ei eksisteeri üksnes inimõiguste käsitluses, vaid ka rahvusvahelises humanitaar- ja kriminaalõiguses. Sõltuvalt sellest, millises õigusraamistikus seda vaadeldakse, võib see kameeleonina muuta ka enda värve, st elemente.[5](#)

Inimõiguste kontseptsioonis on piinamine kõige raskem väärkohtlemise vorm. Sellel on teatud eriline stigma[6](#) ning UNCAT-i artikli 1 järgi neli komponenti[7](#) :

- 1) piinaja seotus avaliku võimuga[8](#) ,
- 2) tugeva füüsilise või vaimse valu või kannatuste tekitamine,
- 3) tahtlus,
- 4) kindel eesmärk.

Abstraktne õigussubjekt (juriidiline isik, nt riik, kohalik omavalitsus, äriühing) ei saa tugevat füüsilist või vaimset laadi valu ega kannatusi tajuda. Need aistingud on tänapäevaste teadmiste järgi seostatavad vaid elava füüsilise isiku, st inimesega. Seetõttu saab piinamisest UNCAT-i artikli 1, EIÕK artikli 3 ja põhiseaduse § 18 lõike 1 tähenduses rääkida vaid inimeste puhul.

Siinkohal võib tekkida küsimus inimese elu alguse ja lõpu määratlemise kohta. Ehkki inimõiguste puhul ei saa juhendada riigisisese õiguse (teinekord kitsendavast) mõistekasutusest, on vähemalt Eestis võimalus läheneda sellele tsiviilseadustiku üldosa seaduse⁹ §-s 7 sätestatud inimese õigusvõime määratluse kaudu. See tähendaks, et ennekõike on piinamine (ja ka ebainimlik või alandav kohtlemine ja karistamine) võimalik inimese elusalt sündimisest kuni surmani.

Selline käsitlus võib jääda kaasajal siiski liiga piiratuks, kuivõrd elu teket ja lõppu võib vaadelda ka protsessina.¹⁰ Sestap on mõeldav rääkida väärkohtlemisest juba enne inimese sündi. Mõnevõrra lihtsam on olukord elu lõpuga. Näiteks on Euroopa Inimõiguste Kohus asjas *Sanles Sanles vs. Hispaania* osutanud, et EIÕK artiklis 3 sätestatud õigused on rangelt isiklikku laadi ja mitteülekantavad õigused. Seega lõppeb inimese väärkohtlemine tema surmaga.¹¹ Omaette küsimus on aga see, millisel hetkel lugeda inimene surnuks.

Kannatanule valu ja kannatuste tekitamine tähendab ühest küljest tegevust, näiteks jõhkrat peksmist, erilisel viisil (nn Palestiina) ohjeldamist, jalalabade pihta löömist (*falaka*), juustest lohistamist, kannatanu peale urineerimist, elektrišoki kasutamist, põletuste tekitamist, seksuaalaktiks sundimist, vägistamist, sundi püsida pikalt ühes asendis, erilisel viisil pingi külge sidumist (*tiger bench*) jmt.¹² Teisest küljest võib valu ja kannatusi tekitada ka tegevusetusega, näiteks joogi ja söögita ning meditsiiniabita jätmisega.¹³ Tegevusetuse kaudu ilmneb väärkohtlemine tihti sotsiaal- ja tervishoiuasutustes, kus vanainimene jäetakse hooletusse, tema muresid ja vajadusi ignoreeritakse jms.

Valu ja kannatused võivad olla ka vaimset laadi ning seisneda näiteks selles, kui inimest üksnes ähvardatakse tema või tema lähedase piinamise või surmaga¹⁴, ta näeb lähedase piinamist või hukkamist pealt¹⁵, elab teadmatuses sellest, milline on tema pealesunnitult kadunud (*enforced disappearance*) lähedase saatus¹⁶, kannatab nn surmatee sündroomi all¹⁷, kogeb desorientatsiooni või näiteks pikaajalises üksikvangistuses täielikku sensoorset alakoormust, kui talle ei võimaldata und, tema sündhirme võimendatakse jmt.¹⁸ Tänapäeval on aina enam

põhjust rääkida ka psühholoogilisest küberpiinamisest – hirmutamisest, ahistamisest, jälgimisest, avalikust häbistamisest, laimamisest, teabega manipuleerimisest ja muust tegevusest, mis toimub digitehnoloogia vahendusel.[19](#)

UNCAT-i artikli 1 järgi tähendab piinamine tugeva valu ja kannatuste põhjustamist. Ent vigastused ei ole alati haavadena nähtavad. Füüsilise ja vaimse valu või kannatuste eristamine pole sageli võimalik, samuti ei saa neid järjestada tähtsuse alusel. Füüsilise valu ja kannatustega kaasnevad vaimne valu ja kannatused. Samamoodi mõjutavad psüühilised üleelamised keha talitlemist ning võivad sõltuvalt intensiivsusest ja kestusest põhjustada korvamatut füüsilist kahju (kardiovaskulaarseid, seedetrakti jt haigusi).[20](#) Seetõttu ei pruugi alati olla võimalik hinnata, kui tõsine ja pikaajaline on väärkohtlemise mõju.

Mõtteharjutusena võib küsida, kas näiteks erilise geenimutatsiooni tõttu valu mittetundva inimese jõhker peksmine eesmärgiga saada talt ülestunnistus oleks piinamine. Ilmselt oleks, kui asetada piinamise rõhk kannatanu abitusel ja võimetusele, piinaja teo iseloomule, tema tahtlusele ja eesmärgile.[21](#) Ka Euroopa Inimõiguste Kohus ei keskendu piinamise tuvastamisel alati kannatanu vigastuste raskusele ja kestusele, vaid lähtub toimepanija tahtlusest ja tegevuse eesmärgist. Sellise põhjenduse andis kohus asjas *Polonskiy vs. Venemaa*:

„Selline kohtlemine pidi põhjustama [kaebajale] tõsiseid vaimseid ja füüsilisi kannatusi, ehkki ilmselt ei tekitanud need tema tervisele mingit pikaajalist kahju. Veelgi enam, näib, et jõu kasutamise eesmärk oli kaebajat alandada, allutada ja sundida teda kuritegu üles tunnistama. Seetõttu leiab kohus, et kaebaja kohtlemine oli piisavalt tõsine, et pidada seda piinamiseks.“[22](#)

Fookuses ei ole niisiis alati mitte niivõrd kannatanu, tema valu ja läbielamiste tõsidus ega ka see, kas piinamine oli n-ö edukas ja mil määral, vaid piinaja tegevuse raskusaste.[23](#) Nii sedastas Euroopa Inimõiguste Kohus asjas [Grigoryev vs. Ukraina](#):

„Mis puutub valitsuse põhistuskaebaja väidetavalt kergete vigastuste kohta, siis on kohus oma praktikas varem leidnud, et elektrišoki kasutamine inimese peal on eriti tõsine väärkohtlemise vorm, mis võib esile kutsuda tugevat valu ja suuri kannatusi ning on seetõttu käsitletav piinamisena, isegi kui see ei põhjusta pikaajalist tervisekahjustust.“[24](#)

Piinamine on alati tahtlik ja taotleb teatud eesmärki[25](#) : teabe või ülestunnistuse saamist, hirmutamist, millekski sundimist ja karistamist (UNCAT-i art 1).[26](#) Samuti

võidakse piinamisega inimest mistahes põhjusel diskrimineerida.[27](#) See võib hõlmata sunniviisilisi katseid n-ö inimese isiksust parandada, kontrollida tema käitumist või valikuid, nt laps- ja korraldatud abielusid, sunniviisilisi aborte, sundsteriliseerimist, psühhiaatrilist sekkumist, teisitimõtlejate ümberõpetamist, sündi muuta soolist või seksuaalset identiteeti, suguelundeid kahjustavaid protseduure, aupõhist vägivalda jmt. Diskrimineerimisel rajanev piinamine võib teatud kontekstis seisneda ka laste, eakate või puuetega inimeste tõsisel hooletusse jätmises.[28](#)

UNCAT-i artikli 1 kohaselt ei hõlma piinamise mõiste seaduslike karistuste kohaldamisest tulenevat, nendele karistustele omast või nendega juhuslikult kaasnevat valu või kannatust.[29](#) Näiteks seaduse alusel mõistetud väga raske vanglakaristus, mille kinnipidamistingimused vastavad ÜRO kinnipeetavate kohtlemise standard-miinumumreeglitele (nn Mandela reeglitele)[30](#), on kahtlemata ikkagi seaduslik karistus. Samas läheb karistuseks kividega surnuks loopimine, piitsutamine või jäsemete amputeerimine otseselt vastuollu konventsiooni mõttega. Isegi kui sellised karistused võivad olla mõistetud kõiki kohtumenetluse eeskirju järgides, pole need sellegipoolest UNCAT-i artikli 1 mõistes seaduslikud.[31](#)

3.2. Ebainimlik või inimväärikust alandav tegu

UNCAT-i artikliga 16 kohustatakse riike hoidma ära muud julma, ebainimlikku või inimväärikust alandavat kohtlemist ja karistamist, mida artiklis 1 määratletud piinamine ei hõlma. Piinamine on alati julm, ebainimlik ja alandav kohtlemine, kuid julm, ebainimlik ja alandav kohtlemine ei pruugi alati küündida piinamise tuvastamiseks vajaliku raskusastme lävendini (*threshold of gravity, threshold of severity*) ega sisaldada muid piinamise komponente (nt tahtlust ja eesmärgipärasust). Näiteks on Euroopa Inimõiguste Kohus asjas *Krastanov vs. Bulgaaria* leidnud:

„Kohus leiab, et kaebaja vigastused tõendavad tõsise füüsilise valu ja kannatuste olemasolu. Pealegi olid neil püsivad tagajärjed tema tervisele [...]. On selge, et politseiametnikud panid kaebaja vastu suunatud vägivaldaaktid toime oma ülesannete täitmisel [...]. Siiski ei tundunud, et kaebajale oleks valu ja kannatust tekitatud tahtlikult näiteks kuriteo ülestunnistamiseks või füüsilise ja moraalse vastupanu murdmiseks. Samuti tekitati vigastusi lühikese aja jooksul politseioperatsiooni käigus kahtlustatavate õigusrikkujate arresterimiseks, millega kaasnes ilmselgelt suurem pinge [...]. Nende asjaolude põhjal järeldab kohus, et

kaebaja väärkohtlemine oli piisavalt tõsine, et lugeda seda ebainimlikuks, kuid seda ei saa pidada piinamiseks.“[32](#)

Juhtumite ainulaadsuse tõttu ei ole võimalik tõmmata ranget piiri ebainimliku või alandava kohtlemise vahele. Seepärast ei saa esitada ka kindlat valemit ega mustrit, mille järgi näiteks Euroopa Inimõiguste Kohus otsustab, kas väärkohtlemine oli ebainimlik või alandav.[33](#) Võib siiski välja tuua, et kohus on pidanud kohtlemist ebainimlikuks, kui:

„[...] see on muu hulgas olnud ettekavatsetud, kestnud tundide kaupa ja põhjustanud kas tegelikke kehavigastusi või tugevaid füüsilisi või vaimseid kannatusi [...]“.[34](#)

Alandav on kohtlemine kohtu arvates siis, kui:

„[...] see tekitab ohvrites hirmu, ängi ja alaväärsustunnet, mis alandab neid ning võib murda nende füüsilist ja vaimset vastupanu või ajendada neid tegutsema vastu oma tahet või südametunnistust [...]“.[35](#)

Tihtilugu ei täpsustagi Euroopa Inimõiguste Kohus oma otsustes, millise väärkohtlemise liigiga tegemist oli, kas tegu või tegevusetus oli ebainimlik või alandav. Hoopis tavapärasem on, et kohus tuvastab üksnes vastuolu EIÕK artikliga 3.[36](#)

3.3. Teo raskusastme lävend

EIÕK artiklit 3 ei rikuta iga halva, ebameeldiva, ärritava või tülika teoga, vaid see peab olema teatud minimaalse raskusastmega.[37](#) See, kas tegemist on julma, ebainimliku või alandava kohtlemisega, sõltub paljude asjaolude koostoimest.

Näiteks võtab Euroopa Inimõiguste Kohus arvesse, mis olukorras väärkohtlemine aset leidis, milles see seisnes, kui pikalt kestis jms.[38](#) Samuti on kohtu jaoks tähtis see, keda väärkoheldi: tema sugu, vanus, tervislik seisund, usuline ja etniline kuuluvus jms.[39](#) Nii võib mõni tegu n-ö tavakannataja vastu olla üksnes ebamugav ja ebameeldiv, kuid kui see on toime pandud oma positsioonilt eriti haavatavate (nt lapsed, naised, puuetega inimesed) suhtes, võib sellel olla asjaolude kogumis alandava või ebainimliku kohtlemise raskusaste.[40](#)

Minimaalse raskusastme – alandava kohtlemise – jaoks võib piisata teo enda iseloomust. Näiteks leidis Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoda asjas Bouyid vs.

Belgia, et vendade Bouyidide käitumine ajal, mil nad olid Belgia politsei võimu all, ei olnud selline, millele politseil oli ilmtingimata vaja vastata lahtise käega löömisega vastu pöske. Kohus leidis, et politsei kontrolli all või sarnases olukorras olevad inimesed on haavatavad ja ametivõimudel lasub kohustus neid kaitsta. Kui politseinik kasutab ebavajalikku füüsilist jõudu, eiratakse seda kohustust. Kuigi ühel põsehoobil ei ole kannatanute jaoks tõsiseid tagajärgi, alandab selline kohtlemine nende inimväärikust.[41](#)

Alandava kohtlemise tuvastamisel võib asjakohane ja raskendav tegur olla ka teo avalikkus.[42](#) Teisalt võib piisata sellestki, et inimest on tema enda silmis alandatud, sõltumata toimepanija kavatsusest.[43](#) Näiteks vaatamata sellele, et kinnipeetavate kiilaksajamine oli tavapärase paljude riikide vanglates, leidis Euroopa Inimõiguste Kohus asjas Yankov vs. Bulgaaria, et sel ei ole seaduslikku alust ega mõistlikku põhjust. Juuste mahaajajad ehk ei soovinudki otseselt Todor Yankovit alandada, vaid lähtusid sellest, et nii on alati ja kõigi kinnipeetavate suhtes tehtud. Ent kohus märkis, et sellisel teol oli meelevaldse karistuse iseloom, mistõttu tunnetas kaebaja seda sellisena, et see oli mõeldud tema alandamiseks.[44](#)

Euroopa Inimõiguste Kohus on rõhutanud, et EIÕK artiklit 3 tuleb tõlgendada dünaamiliselt, pidades silmas tänapäeva tingimusi. Nii võib varem madalama astme väärkohtlemisena või sootuks EIÕK artikli 3 kaitsealast väljapoole jääv tegu olla tulevikus sama artikliga hõlmatud või saada väärkohtlemise astmestikus raskema liigi tunnused.[45](#)

Piinamise esmakordse tuvastamiseni jõudis Euroopa Inimõiguste Kohus näiteks alles 1996. aastal, pea 40 aastat pärast kohtu asutamist.[46](#) Samuti oleksid ilmselt 1978. aasta asjas [liri vs.](#) Ühendkuningriik kohtu ette jõudnud ülekuulamise viis võtet – pea kotiga katmine, sund seista pikka aega vastu seina ebaloomulikus ja valulikus asendis, pideva ja monotoonse müra kasutamine, unest ilmajätmine ning toidu vähendamine iga kuue tunni tagant antava ühe leivaviilu ja ühe pindi veeni – liigitatud tänapäeval piinamiseks, mitte ebainimlikuks ja alandavaks kohtlemiseks, nagu kohus toona otsustas.[47](#)

- [1](#) Webster, E. Dignity, Degrading Treatment and Torture in Human Rights Law. The Ends of Article 3 of the European Convention on Human Rights. – Routledge 2019, lk 3–5.
- [2](#) Yearbook of the European Convention on Human Rights 1969/12.
- [3](#) Vt nt EIK, 5310/71, liri vs. Ühendkuningriik, 18.01.1978, p 167.

- [4](#) Webster, E. Dignity, Degrading Treatment and Torture in Human Rights Law. The Ends of Article 3 of the European Convention on Human Rights. – Routledge 2019, lk 5.
- [5](#) Vt nt Gaeta, P. When is the Involvement of State Officials a Requirement for the Crime of Torture. – Journal of International Criminal Justice 2008/6 (2), lk 183–193; Odamus, M. Sõjakuritegude tõendamise inimväärikuse haavamise näitel. – Juridica 2020/2, lk 117–129.
- [6](#) Vt nt EIK, 5310/71, Iridi vs. Ühendkuningriik, 18.01.1978, p 167; EIK, 48787/99, Ilaşcu jt vs. Moldova ja Venemaa, 08.07.2004, p 426; UNSRT, UN Doc A/HRC/13/39/Add.5.
- [7](#) Ka EIK lähtub piinamise määratlemisel UNCAT-i artikli 1 definitsioonist (nt EIK, 25803/94, Selmouni vs. Prantsusmaa, 28.07.1999, p-d 97 ja 100; EIK, 21986/93, Salman vs. Türgi, 27.06.2000, p 114; EIK, 20869/92, Dikme vs. Türgi, 11.07.2000, p 96). Riigikohus on omakorda mõtestanud PS § 18 esimest lauset EIOK art 3 kaudu (RKHK, 3-3-1-63-09, 13.11.2009, p 21).
- [8](#) Vt keelu vertikaalsuse kohta alaptk 2.2.
- [9](#) Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 22.03.2021, 8.
- [10](#) Roosma, P. Paragrahv 16. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2020, p-d 25–27. – <https://pohiseadus.ee/sisu/3487> (23.11.2021).
- [11](#) Vt nt EIK, 48335/99, Sanles Sanles vs. Hispaania, 26.10.2000.
- [12](#) Vt nt EIK, 21987/93, Aksoy vs. Türgi, 18.12.1996, p 64; EIK, 57/1996/676/866, Aydin vs. Türgi, 25.09.1997, p 86; EIK, 839/02, Maslova ja Nalbandov vs. Venemaa, 24.01.2008, p-d 106–108; EIK, 28761/11, Al Nashiri vs. Poola, p-d 53-60; UNSRT, UN Doc E/CN.4/1997/7, UN Doc E/CN.4/2006/6/Add.6.
- [13](#) Vt nt UNSRT, UN Doc A/HRC/13/39/Add.5; EIK, 22277/93, Ilhan vs. Türgi, 27.06.2000, p 86.
- [14](#) Vt nt EIK, 7511/76, 7743/76, Campbell and Cosans vs. Ühendkuningriik, 25.02.1982, p 26; EIK (suurkoda), 22978/05, Gäfgen vs. Saksamaa, 01.06.2010, p-d 26 ja 108; EIK, 59261/00, Menesheva vs. Venemaa, 09.03.2007, p 14.
- [15](#) Vt nt EIK, 28005/08, Salakhov ja Islyamova vs. Ukraina, 14.03.2013, p 204; EIK, 57941/00, 58699/00, 60403/00, Musayev jt vs. Venemaa, 26.07.2008, p 169; EIK, 23445/03, Esmukhambetov jt vs. Venemaa, 29.03.2011, p 190.
- [16](#) Vt nt EIK (suurkoda), 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90, 16073/90, Varnava vs. Türgi, 18.09.2009, p 201; EIK, 38889/17, Malayeva vs. Venemaa, 15.06.2021, p-d 75–77.
- [17](#) Vt nt EIK, 14038/88, Soering vs. Ühendkuningriik, 07.07.1989, p 111.
- [18](#) UNSRT, UN Doc A/HRC/13/39/Add.5.

- [19](#)UNSRT, UN Doc. A/HRC/43/49.
- [20](#)Vt nt Physicians for Human Rights. Systematic Use of Psychological Torture by US Forces 2005.
- [21](#)Nowak, M. Torture and Enforced Disappearance. – Krause, C., Scheinin, M. (toim.). International Protection of Human Rights: A Textbook, Institute for Human Rights, Abo Akademi University 2009, lk 151–182; Mavronicola, N. Torture, Inhumanity and Degradation under Article 3 of the ECHR. Absolute Rights and Absolute Wrongs. – Hart Publishing 2021.
- [22](#)EIK, 30033/05, Polonskiy vs. Venemaa, 19.03.2009, p 124.
- [23](#)Mavronicola, N. Torture, Inhumanity and Degradation under Article 3 of the ECHR. Absolute Rights and Absolute Wrongs. – Hart Publishing 2021; Evans, M. Getting to Grips with Torture. – International and Comparative Law Quarterly 2002/51 (02), lk 365–383.
- [24](#)EIK, 51671/07, Grigoryev vs. Ukraina, 15.05.2012, p 64.
- [25](#)Vt nt EIK, 22277/93, İlhan vs. Türki, p 85.
- [26](#)Vt nt EIK, 5310/71, Iridi vs. Ühendkuningriik, 18.01.1978, p 167; EIK, 77617/01, Mikheyev vs. Venemaa, 26.01.2006, p 135; EIK, 6884/11, Cestaro vs. Itaalia, 07.04.2015, p-d 170-190.
- [27](#)Vt nt ka EIK, 41138/98, 64320/01, Moldovan jt vs. Rumeenia, 12.07.2005; EIK, 18968/07, V.C. vs. Slovakkia, 08.11.2011; EIK, 12060/12, M.C. ja A.C. vs. Rumeenia, 12.06.2014; EIK, 33401/02, Opuz vs. Türki, 09.06.2009.
- [28](#)Vt nt UNSRT, UN Doc. A/74/148, UN Doc. A/63/175, UN Doc. A/HRC/31/57.
- [29](#)Vt ka EIK, 24724/94, T. vs. Ühendkuningriik, 16.12.1999, p 117; EIK (suurkoda), 66069/09, 130/10, 3896/10, Vinter jt vs. Ühendkuningriik, 09.07.2013, p-d 83, 102 ja 109; EIK, 5856/72, Tyrer vs. Ühendkuningriik, 25.04.1978, p-d 30–35.
- [30](#)UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules), UN Doc. A/RES/70/175.
- [31](#)Vt nt UN Doc. E/CN.4/1997/7.
- [32](#)EIK, 50222/99, Krastanov vs. Bulgaaria, 30.09.2004, p 53.
- [33](#)Webster, E. Dignity, Degrading Treatment and Torture in Human Rights Law. The Ends of Article 3 of the European Convention on Human Rights. – Routledge 2019, lk 22.
- [34](#)Vt nt EIK, 36760/06, Stanev vs. Bulgaaria, 17.01.2012, p 203.
- [35](#)ibidem.
- [36](#) Webster, E. Dignity, Degrading Treatment and Torture in Human Rights Law. The Ends of Article 3 of the European Convention on Human Rights. – Routledge

2019, lk 22.

- [37](#)Vt nt EIK, 5310/71, Iiri vs. Ühendkuningriik, 18.01.1978, p 162.
- [38](#)Vt nt EIK, 14038/88, Soering vs. Ühendkuningriik, 07.07.1989, p 100.
- [39](#) Vt nt EIK, 5310/71, Iiri vs. Ühendkuningriik, 18.01.1978, p 162.
- [40](#)EIK, 36934/08, I. C. vs. Rumeenia, 24.05.2016, p 55; EIK, 34015/07, Zherdev vs. Ukraina, 27.04.2017, p 91.
- [41](#)EIK (suurkoda), 23380/09, Bouyid vs. Belgia, 28.09.2015, p-d 107–112.
- [42](#)EIK, 5856/72, Tyrer vs. Ühendkuningriik, 25.04.1978, p 32; Euroopa Inimõiguste Komisjon, 9471/81, Warwick vs. Ühendkuningriik, 18.07.1986, p-d 59 ja 86–87.
- [43](#)Vt nt EIK, 28524/95, Peers vs. Kreeka, 19.04.2001, p-d 74–75; EIK, 47095/99, Kalashnikov vs. Venemaa, 15.07.2002, p 101; EIK, 33394/96, Price vs. Ühendkuningriik, p 30; EIK, 26746/05, Shishkov vs. Venemaa, 20.02.2014, p 93.
- [44](#)EIK, 39084/97, Yankov vs. Bulgaaria, 11.12.2003, p-d 116–117.
- [45](#)Vt nt EIK, 25803/94, Selmouni vs. Prantsusmaa, 28.07.1999, p 101; EIK, 65436/01, Henaf vs. Prantsusmaa, 27.11.2003, p 55.
- [46](#)Webster, E. Dignity, Degrading Treatment and Torture in Human Rights Law. The Ends of Article 3 of the European Convention on Human Rights. – Routledge 2019, lk 4; EIK, 21987/93, Aksoy vs. Türgi, 18.12.1996.
- [47](#)EIK, 5310/71, Iiri vs. Ühendkuningriik, 18.01.1978, p-d 96, 168.